

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences
Cilt: 31, Sayı: 1, Sayfa: 215-230, OCAK – 2021
Makale Gönderme Tarihi: 02.10.2020 Kabul Tarihi: 22.12.2020

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL ZEKÂ DÜZEYLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİNE ETKİSİ¹

The Effects Of Nursing Students' Social Intelligence Levels On Communication Skills

Ecem KAZU²

Muhammet DÜŞÜKCAN³

ÖZ

Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerine etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, betimsel ve ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırma bir üniversitenin hemşirelik bölümünde okuyan birinci ve dördüncü sınıf lisans öğrencileriyle yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği ve İletişim Becerileri Envanteri kullanılmıştır. Elde edilen veriler basit doğrusal regresyon analizi ve çoklu regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Öğrencilerin sosyal zekâ düzeylerinin aritmetik ortalaması 51,02, iletişim becerileri düzeylerinin aritmetik ortalaması 106,01 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla, araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâlarının ortalamasının altında bir düzeyde kaldığı ve iletişim becerileri seviyelerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen bulgular incelendiğinde, öğrencilerin sosyal zekâlarının iletişim becerileri ile pozitif bir ilişki içerisinde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, hemşirelik öğrencileri, sosyal zekâ, iletişim becerileri

ABSTRACT

This study, which was carried out to determine the effect of the social intelligence levels of nursing students on their communication skills, was designed according to the descriptive and relational survey model. The research was conducted with first and fourth year undergraduate students in the nursing department of a university. Personal Information Form, Tromso Social Intelligence Scale and Communication Skills Inventory were used to collect data. The data obtained were evaluated by simple linear regression analysis and multiple regression analysis. The arithmetic mean of the social intelligence levels of the students was 51.02, and the arithmetic mean of their communication skills was 106.01. Therefore, it was determined that the social intelligence of the nursing students included in the study was below average and their communication skills level was moderate. When the findings obtained as a result of the research were examined, it was seen that the social intelligence of the students was in a positive relationship with their communication skills.

Keywords: Nurse, nursing students, social intelligence, communication skills

¹ Bu çalışma ikinci yazar danışmanlığında birinci yazarın hazırlamış olduğu “Sosyal Zekâ Düzeyinin Öğrencilerin İletişim Becerilerine Etkisi: Fırat Üniversitesi Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Öğr. Gör., Batman Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, BATMAN, e-posta: ecem.kazu@batman.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-8294-9890

³ Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, ELAZIĞ, e-posta: mdusukcan@firat.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-5742-1787

Giriş

Günümüzde hemşire, sadece hekimin verdiği tedaviyi uygulayan, hekime yardım eden ve ona destek veren kişi olarak görülmemektedir. Bunların yanı sıra hasta ve yakınlarıyla sürekli olarak iletişim halinde olan ve onların istek, ihtiyaç ve beklentilerini anlayarak problemleriyle başa çıkabilmelerine yardımcı olan kişi şeklinde algılanmaktadır. Uygulamalı bir sağlık disiplini olan hemşirelikte değişmeyen tek özellik ise insanlığa yardım hizmeti olarak görülmesidir. Bu yardım hizmetinin yerine getirilmesinde en önemli unsur ise sağlıklı iletişim kurmaktır.

Kişi yaşadığı toplumda diğer insanlarla anlaşabilmek, hayatını sürdürebilmek, ihtiyaçlarını karşılayabilmek vb. birçok sebepten dolayı toplumdaki diğer bireylerle iletişim halinde olmak durumundadır (Eskiyörük, 2015: 22). Hiç kimse bütün hayatını tek başına, her çeşit ilişki ve iletişimden arınarak sürdüremez. O halde kişinin mutluluğu, büyük ölçüde sahip olunan ilişkilere ve bu ilişkilerin devam etmesine bağlıdır denilebilir (Solak, 2006: 75). İletişim, pek çok alanda olduğu gibi, davranış bilimleri açısından da önemli bir niteliğe sahiptir. Bu konuda, organizasyon yapılarındaki değişme ve ilerlemelere bakmak gerekir. Örneğin, bir kurum-kuruluşta iletişim sorunlarına gereken önemin gösterilmesi, insan ilişkilerinin istenilen biçimde ilerlemesini sağlar. Teknolojinin ve yeni geliştirilen yönetim sistemlerinin etkileyici gücü karşısında organizasyonların giderek büyüyüp karmaşık bir hal alması, bireyleri fiziksel olmasa da psikolojik olarak organizasyonlara yabancılaştırmaktadır. Böyle bir ortamda insanları organizasyonlara bağlayan etkili yöntem iletişim kurmaktır (Çağlar ve Kılıç, 2010: 5). Hemşirelik mesleğinde de organizasyonda bozulan dengeyi yeniden kurmak amacıyla kullanılan tüm süreçlerin temelini iletişim oluşturur. Hemşireler, iletişim vasıtası ile yardım ilişkisi kurar ve sağlık eğitimleri verirler. Ayrıca problemleri tanımlayarak problemi çözüme ulaştırmada ve stresle baş edebilmede iletişim tekniklerinden faydalanırlar (Terakye, 1994: 36). Hemşirelik mesleğinin icra edilmesinde çok büyük bir öneme sahip olan iletişim becerileri, hemşirelerin bakım ile ilgili rol ve sorumlulukları yerine getirmelerini büyük oranda etkilemektedir. Hastalarla kurulan olumlu ve yakın insani ilişkiler, sunulan hizmetin kalitesini büyük ölçüde artıracaktır. Yardım edicilik ve hastaya fayda sağlayacak şekilde iletişim kurabilmek için; kişinin sorumluluklarının farkında olması, iletişimi kolaylaştıracak teknikleri ve problem çözme yöntemlerini bilmesi, güven yaratabilmesi, empati kurabilmesi gerekmektedir. Hemşire; hastanın ihtiyaçlarını tespit etmek, hastanın tanısında hekime yardımcı olabilecek bilgileri toplamak, tanı ve tedavide gerekli olan hasta işbirliğini sağlamak için hastasını iyi anlamak ve kendisini hastasına iyi anlatmak durumundadır (Uyer, 2000).

Yapılan bazı çalışmalarda, hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin istendik düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Örneğin, Özdemir ve Kaya'nın (2013), Söğüt, Cangöl ve Dinç'in (2018) ve Kaya ile arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Akgün-Çıtak ve arkadaşları (2011) İç Anadolu Bölgesi'ndeki bir ilde özel bir üniversitenin hastanesinde gerçekleştirdikleri araştırmada da hemşirelerin %74,7'sinin hastalarla iletişim kurmakta güçlük çektiklerini ifade ettiklerini belirlemişlerdir. Parlayan ve Dökme'nin (2016) yaptıkları çalışmada, hemşirelerin büyük bir kısmı hastalarla iletişim kurarken olumsuzluk yaşayabileceği düşüncesinde olduklarını belirtmişlerdir.

İnsanlara doğrudan hizmet verilen meslek grupları içerisinde yer alan hemşirelikte, her yaşta ve her sosyo-ekonomik düzeyden bireylerle iletişim kurulur. Bu iletişimlerde, bireylerin günlük yaşam faaliyetlerinde temel gereksinimlerini karşılamak ve sağlıkları ile ilgili karşılaştıkları problemlerle başa çıkabilmelerine yardımcı olmak amacıyla bir takım faaliyetler gerçekleştirilmekte, verilen tepkiler değerlendirilerek geri bildirimlerde bulunmaktadır. Dolayısıyla hemşirelerin etkili iletişim becerilerine sahip olması kişilerarası ilişkilerini geliştirmelerine, hasta ve yakınlarına gereken desteği sağlayarak onların memnuniyetlerinin artmasına katkı sağlayacaktır (Kumcağız vd., 2011). Phillips bu konuda, hemşirelere konuşma ve

dinlemede hız kazandırılması ve bu becerileri kendi kendilerine geliştirmeleri için gereken desteğin sağlanması gerektiğini belirtmektedir (Naish, 1996'dan akt. Uyer, 2000: 92).

İnsan ilişkileri temelli bir mesleğin adayı olan hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin yanı sıra sosyal zekâ düzeylerinin de yeterli olması gerekir. Diğer insanları anlama, idare etme ve insan ilişkilerinde ustaca davranma becerisi olarak tanımlanan sosyal zekâ kavramının birey açısından diğer zekâ alanlarından daha farklı bir yere sahip olduğu görülmektedir. Çünkü bireyin sosyal zekâsının yüksek veya düşük olması diğer zekâ alanlarına kıyasla hayatının bir çok boyutunu etkilemekte ve gerek kişiliği gerekse psikolojik sağlığı açısından daha önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal beceri yeterliliğine sahip bireyler psikolojik açıdan kendilerini iyi ve mutlu hissetmekte, diğer insanların duygu, düşünce ve isteklerini anlayabildikleri için daha iyi insan ilişkileri geliştirmekte ve insanlarla ilişki ve iletişimlerinde jest ve mimikleriyle, ses tonlarıyla, beden dilleriyle, sözel ve sözel olmayan pek çok yolla karşısındaki kişiye kolayca mesaj verebilmekte ve ondan mesaj alabilmektedir. Bu becerilere sahip olan bireyler insanlarla daha kaliteli ve doyurucu iletişimde bulunabilir ve daha iyi ilişkiler sürdürürler. Bu sebeple bireylerin sosyal zekâ düzeylerini geliştirici yönde yapacakları etkinlikler onların çevreleri tarafından sevilen, aranan, ilgi gören biri olmalarında etkili olacaktır (Doğan, 2006). Sosyal zekâ nın, büyük oranda sonradan geliştirilebilen bir zekâ türü olduğu gerçeğinden yola çıkarak, hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâlarını geliştirici yönde uygulamalar ve derslere ağırlık verilmesi önemlidir. Çünkü yüksek sosyal zekâ düzeyine sahip olan hemşirelerin, düşünme ve akıl yürütmede, hastaları anlama ve değerlendirmede oldukça yetenekli, kendilerine güvenleri yüksek, insan ilişkileri konusunda daha girişken bireyler oldukları görülmektedir.

Gardner (1983, 1999) tarafından ortaya atılan sekiz zekâ türünden biri olan sosyal zekâ (Saban, 2001: 6), bireylerarası zekâ, kişilerarası zekâ, insanlar arası zekâ ya da insan zekâsı gibi kavramlarla da ifade edilmektedir (Temiz, 2007: 30). Bu zekâ türü daha çok iki ya da daha fazla kişi arasındaki ilişki ve iletişimde ortaya çıkar (Bacanlı, 2002: 122). Sosyal zekâyı Strang (1930: 263), “insanlarla başa çıkabilme ve anlaşabilme becerisi”; Albrecht (2006: 13), “başkalarıyla iyi geçinebilme ve işbirliği yapmalarını sağlayabilme yeteneği”; Goleman (2007), ilişkiler içinde akıllıca davranma yetisi; Buzan (2002) başkalarıyla iletişim kurmak ve onları anlamak için beynin ve vücudun tüm gücünü kullanma yeteneği; Baymur (1972: 248) insanları anlama, kişilerarası temas ve münasebeti görüp bunlara göre davranabilme gücü şeklinde tanımlamaktadırlar. Silvera, Martinussen ve Dahl ise sosyal zekânın sosyal farkındalık, sosyal beceri ve sosyal bilgi süreci olmak üzere üç boyuttan oluştuğunu ileri sürmüşlerdir. Bu çalışmada da bu üç boyut esas alınmıştır. Sosyal farkındalık boyutu, bireyin sosyal bir ortamın nasıl olduğunu fark ederek bu ortama uyumlu şekilde hareket edebilme yeteneğini; sosyal beceri boyutu, sosyal ortamlarda iyi performans gösterme yeteneğini; sosyal bilgi süreci boyutu ise kişinin kendisinin ve başkalarının duygu ve düşüncelerini anlayabilmesi, diğer kişilerin sözlü olmayan mesajlarını alabilmesi, onların istek, beklenti ve tepkilerini tahmin edebilme yeteneğini ifade eder (Doğan ve Çetin, 2009: 694; Silvera vd., 2001).

Yukarıdaki tanımlardan da yola çıkarak sosyal zekâsı yüksek olan insanların; sosyalleşmekten hoşnut olan, grup içerisinde rahatça davranabilen, arkadaşlarına yardım etmekten zevk alan, farklı bir yere gittiğinde başının çaresine bakabilen, toplu şekilde oyun oynamayı, ders çalışmayı ve etkinliklere katılmayı seven, arkadaş sayısı fazla olan, başkalarını önemseydiğini belli eden, empati yeteneği gelişmiş olan, işbirliği yaparak öğrenmekten hoşlanan, başkalarını ikna edebilen, tavsiye verebilen, liderlik özellikleri taşıyan, iletişim becerileri yüksek olan, kendi varlığını hissettirebilen, kendisine ve başkalarına güvenen bireyler oldukları söylenilebilir (Saban, 2001: 12; Temiz, 2007: 30; Şimşek, 2007: 36). Bireyler bu özelliklerini diğer insanlarla olan iletişimlerine ve ilişkilerine yansıtılabilmeleri halinde bazı avantajlar elde ederek gerek eğitim, gerek sosyal, gerekse iş yaşamlarında daha da başarılı olacaklardır. Ayrıca bu kişiler empati yoluyla diğer bireylere yaklaştıkları için etraflarında bulunan kişiler tarafından sevilip onaylanırlar.

İletişim ve iletişim becerileri, sosyal zekânın önemli araçlarından birisidir. İletişim becerilerini etkili bir şekilde kullanabilme ya da kullanamama durumu, iletişim kurulan bireylerin negatif veya pozitif duygularının oluşmasına zemin hazırlayıp sosyal yaşamda bireyi başarılı ya da başarısız kılarak, sosyal ilişki ağının kurulmasında kilit rolü oynamaktadır.

Sosyal zekâsı yüksek olan öğrenciler; arkadaşlarıyla birlikte olma eğilimine, ikna etme yeteneğine, kulüp, dernek ve komitelerde isteyerek çalışma eğilimine, işbirliği, paylaşma ve öğretme isteğine, insanlarla empati kurma becerisine, sorunları olan insanlara yardımcı olma alışkanlığına, toplu çalışmalarda liderlik eğilimi sergileme yeteneğine ve etkin dinleme yeteneğine sahiptirler (Bümen, 2004: 24). Bu özelliklerin öğrencilere kazandırılması için diğer eğitim kurumlarında olduğu gibi, hemşirelik eğitiminin gerçekleştirildiği eğitim kurumlarında da gerek öğretim programları hazırlanırken gerekse uygulanırken gerekli özenin ve dikkatin gösterilmesi oldukça önemli görülmektedir.

Hastaların ve yakınlarının en fazla iletişim içerisinde bulunduğu personel hemşirelerdir. Sorulara, öfkelere, üzüntülere tanık olacak kişiler olan hemşireler, aynı zamanda hasta ve doktor arasındaki köprü görevini de yerine getirmektedirler. İlerideki mesleki hayatlarında başarılı olabilmeleri için hemşirelerin empati yapabilen, çevresindekilerin duygularını, istek ve ihtiyaçlarını anlayabilen, etkili bir şekilde iletişim kurabilen, beden dilini etkili kullanabilen bireyler olmaları önem arz etmektedir. Bu nedenlerden dolayı hemşirelerin, birbiriyle oldukça ilişkili olduğu bilinen iki kavram olan, sosyal zekâ ve iletişim becerileri ile donanımlı olmaları son derece önemlidir. Ancak bu iki boyutun mesleğe atanmadan önce, mesleğe hazırlık aşamasında kazanılması da önemli bir konudur. Bu düşünceler doğrultusunda; hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ ve iletişim becerileri düzeylerinin belirlenmesi ile sosyal zekânın iletişim becerilerine etkisinin belirlenmesi bu araştırmanın yapılması için bir problem durumu olarak ortaya çıkmıştır.

İnsanlarla sürekli etkileşimi gerektiren bir meslek grubu olarak hemşirelerin sosyal zekâ ve iletişim becerilerine sahip olması gerekmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda, ülkemizde sosyal zekâ ve iletişim becerilerinin ilişkisini ortaya koyan toplam üç adet çalışmaya rastlanılmıştır. Bu çalışmalardan birisi, sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla, diğeri meslek yüksekokulu öğrencileriyle, bir diğeri ise üniversite öğrencileriyle yürütülmüştür. Bu alanda hemşirelik bölümü öğrencileriyle yapılan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu çalışma, hemşirelik bölümü öğrencileri üzerinde sosyal zekâ ve iletişim becerilerinin ilişkisini ortaya koyan ilk çalışma niteliğini taşımaktadır. Bu durum bu araştırmayı önemli kılmaktadır. Bu yönüyle, yapılan bu çalışmanın literatüre olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, yapılan bu araştırmanın ülkemizde bu alanda daha sonradan yapılacak çalışmalara ışık tutabileceği de düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilecek sonuçlar ışığında, hemşire yetiştiren yükseköğretim kurumlarının öğretim programlarına bu anlamda katkıda bulunacağı da düşünülmektedir. Öğrencilerin iletişim becerilerinin ve sosyal zekâlarının geliştirilmesi için dersler ve sosyal çalışmalar bazında düzenlemelere gidilebilir. Çalışma bu anlamda da önemli bir niteliğe sahiptir.

Bu araştırmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerine etkisini belirlemektir. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda ise aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H₁: Sosyal zekânın iletişim becerileri üzerinde etkisi vardır.

H₂: Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeyleri zihinsel boyutlu iletişim becerilerini pozitif yönde etkiler.

H₃: Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeyleri duygusal boyutlu iletişim becerilerini pozitif yönde etkiler.

H₄: Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeyleri davranışsal boyutlu iletişim becerilerini pozitif yönde etkiler.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma desenlerinden olan tarama türü araştırmanın içinde yer alan betimsel ve ilişkisel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırma, hemşirelik bölümü öğrencilerinin sosyal zekâ ve iletişim beceri düzeylerinin belirlenmesi yönüyle betimsel tarama modeline uygundur. Tarama modeli, geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2010: 77). Aynı zamanda araştırmada bağımlı değişken olarak ele alınan iletişim becerisi ile bağımsız değişken olarak ele alınan sosyal zekâ arasındaki bağıntının ortaya koyulması amaçlandığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel araştırma yöntemi, değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak ve muhtemel sonuçları tahmin etmek için kullanılır (Tekbıyık, 2014: 101).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2017-2018 öğretim yılında Elazığ ilinde Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi uygun örnekleme yöntemiyle seçilen Hemşirelik bölümünün birinci ve dördüncü sınıflarında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Alınan eğitimin öğrencilerin sosyal zekâ ve iletişim becerilerini etkileyip etkilenmediğinin belirlenmesi amacıyla da birinci ve son sınıf öğrencileri seçilmiştir. Birinci sınıfta 154, dördüncü sınıfta 152 öğrenci olmak üzere toplam 306 kişi araştırmanın kapsamına alınmıştır. Ancak uygulanan veri toplama araçlarından bazıları, eksik ve hatalı doldurmalarından dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Bu nedenle birinci sınıfta 147, dördüncü sınıfta ise 145 kişi olmak üzere toplam 292 öğrenciden elde edilen veriler kapsamında araştırma gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak hemşirelik bölümü öğrencilerinin tanımlayıcı özelliklerine yönelik Kişisel Bilgi Formu, sosyal zekâ düzeylerini belirlemeye yönelik Tromso Sosyal Zekâ Ölçeği (TSZÖ) ve iletişim becerilerini belirlemek için ise İletişim Becerileri Envanteri (İBE) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formunda araştırmaya katılan hemşirelik bölümü öğrencilerinin cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, aile tipi, sosyal ilişkilerini değerlendirme durumu, yaşamında en uzun süre bulunduğu yerleşim yeri, anne-baba eğitim düzeyi ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Bu çalışmada, hemşirelik bölümü öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin ölçülmesi amacıyla TSZÖ kullanılmıştır. TSZÖ ilk olarak Silvera, Martinussen ve Dahl tarafından 2001 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanması ise Doğan ve Çetin (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. TSZÖ'nün geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, 2006-2007 öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde yer alan Fen Bilgisi Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerinde okuyan 719 öğrenci üzerinde yapılmıştır. TSZÖ; “sosyal bilgi süreci” (8 madde), “sosyal beceri” (6 madde) ve “sosyal farkındalık” (7 madde) olmak üzere 3 alt boyut ve 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 2, 4, 5, 8, 11, 12, 13, 15, 16, 20 ve 21. maddeleri reverse yani ters olarak puanlanan maddelerdir. Ölçek beşli Likert olarak kullanılmış olup, Tamamen Uygun (5), Uygun (4), Biraz Uygun (3), Uygun Değil (2)

ve Hiç Uygun Değil (1) şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 21 en yüksek puan 105'tir. Alt ölçeklerde ise sosyal bilgi alt ölçeğinden en yüksek 40 en düşük 8, sosyal beceriler alt ölçeğinde en yüksek 30 en düşük 6 ve sosyal farkındalık ölçeğinden en yüksek 35 en düşük ise 7 puan alınabilmektedir. TSZÖ'nün güvenilirliği iç tutarlılık, testin tekrarı ve test yarılama metotlarıyla hesaplanmıştır. Bu yöntemlerle elde edilen sonuçlar, TSZÖ'nün yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Örneğin; TSZÖ'nün 719 öğrenciye uygulanması sonucunda, elde edilen iç tutarlılık (Cronbach alpha) güvenilirlik katsayısı ölçeğin tümü için 0,83 olarak bulunurken alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık güvenilirlik kat sayıları ise "Sosyal Bilgi Süreci" alt boyutu için 0,77, "Sosyal Beceriler" alt boyutu için 0,84 ve "Sosyal Farkındalık" alt boyutu için 0,67 olarak elde edilmiştir. Son olarak Doğan ve Çetin (2009) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması ile Türkiye'de bulunan üniversite öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin ölçülmesi amacıyla kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Bu çalışmada ise alt ölçeklerde güvenilirlik kat sayısı "Sosyal Bilgi Süreci" alt ölçeğinde 0,71, "Sosyal Beceriler" alt ölçeğinde 0,73 ve "Sosyal Farkındalık" alt ölçeğinde 0,71 olarak bulunmuştur. Toplam ölçek için Cronbach Alpha katsayısı 0,81 olarak elde edilmiştir. Dolayısıyla sonuçlar, bu çalışma için TSZÖ'nün yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin iletişim becerileri düzeyini belirlemek için ise Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından geliştirilmiş bir envanter kullanılmıştır. Envanter 5'li likert tipi ölçek şeklindedir. Maddeler; "Her Zaman (5)", "Genellikle (4)", "Bazen (3)", "Nadiren (2)" ve "Hiçbir Zaman (1)" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçek toplamda 45 maddeden ve davranışsal, zihinsel ve duygusal olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir boyuta giren madde sayısı 15'tir. Ölçeğin genelinden elde edilebilecek en düşük puan 45, en yüksek puan ise 225'tir. Her bir alt ölçek kendi içerisinde ayrı ayrı yorumlanabileceği gibi ölçeğin genel puanına bakılarak da kişinin genel iletişim beceri seviyesi belirlenebilir. Her bir alt ölçekten alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan 15'dir. Bireyin alt ölçekten aldığı puanın yüksekliği, iletişim becerisi açısından o alt boyutta daha iyi olduğunun göstergesidir. Ölçeğin tamamı için puanların yüksek olması, bireyin iletişim beceri düzeyinin yüksek olduğunu işaret etmektedir. Ölçeğin 3, 5, 9, 10, 11, 16, 23, 24, 27, 29, 31, 32, 34, 35, 37, 41 ve 42. maddeleri ters olarak puanlanan maddelerdir. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach alpha katsayısı 0,72 olarak bulunmuştur. Böylece ölçeğin güvenilirliğinin kullanılabilir düzeyde olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada ise, zihinsel alt ölçeğinde 0,60, duygusal alt ölçeğinde 0,71, davranışsal alt ölçeğinde 0,71 olarak bulunmuştur. Toplam ölçek için ise Cronbach Alpha katsayısı 0,85 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar, bu çalışma için İBE'nin yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerini etkileme durumunu belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmanın yürütülmesi için, araştırmanın yapıldığı kurumdan resmi yazılı izin, etik kurul izni (tarih: 30.11.2017, karar no.: 07), ölçeklerden yararlanabilmek için de yazarlardan yazılı izin alınmıştır. Hemşirelik öğrencilerine yönelik veri toplama araçlarının uygulamaları, hocalarından izin alınarak ders saatleri içerisinde bizzat araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan tüm öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilerek gizlilik konusunda güvence verilmiş ve öğrencilerden "Bilgilendirilmiş Olur" alınmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada Helsinki Deklarasyonu prensiplerine uygun şekilde davranılmıştır. Son olarak toplanan nicel veriler, araştırmacı tarafından SPSS'e girilmiş, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan çalışmada, araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov Smirnov testi yapılmıştır. Yapılan analizler neticesinde, iletişim becerileri ölçeğinin Kolmogorov Smirnov testi sonucunun anlamlı çıkmadığı tespit edilmiştir (K-S=0,2, p>0,05). Bu sonuca dayalı olarak, iletişim becerileri ölçeğinin %95 güvenle normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Sosyal zekâ ölçeğinin Kolmogorov Smirnov testi incelendiğinde ise normal dağılımın sağlanmadığı tespit edilmiştir (K-S=0,034, p<0,05). Can (2019) ve Seçer (2015) bu durumda çarpıklık ve basıklık katsayısına bakılmasını önermektedir. Can (2019: 84-85) tarafından çarpıklık katsayısını ve basıklık katsayısını, sırasıyla, çarpıklığın ve basıklığın standart hatasına böldüğümüzde, çıkan değerler -1,96 ile +1,96 arasında kalıyorsa, dağılımın normal kabul edilebileceği belirtilmiştir. Sosyal zekâ ölçeğine ait Çarpıklık değeri -0,094 ve standart hatası 0,143, Basıklık değeri 0,172 ve standart hatası 0,284 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre çarpıklık/standart hatası -0,657 ve basıklık/standart hatası 0,605 bulunmuştur. Bu sonuçlara dayalı olarak, sosyal zekâ ölçeğinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Elde edilen verilerin analizleri için SPSS 22.0 paket programı kullanılarak hem betimsel hem de ilişkisel analizler yapılmıştır. Bulguların yorumlanmasında anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir. Verilerin analizinde, sosyal zekânın iletişim becerisi üzerindeki etkisini belirlemek için basit doğrusal regresyon analizi; sosyal zekânın iletişim becerileri üzerindeki etkilerini, bir başka deyişle hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ alt boyutlarının iletişim becerilerini yordayıp yordamadığını belirlemek için ise çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki maddeler altında ele alınmıştır:

1. Araştırmada incelenen sosyal zekâ düzeyi, Doğan ve Çetin (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan TSZÖ'nün ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
2. Araştırmada incelenen iletişim becerileri düzeyi Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından geliştirilen, İBE'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırma 2017-2018 öğretim yılında Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü birinci ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören toplam 292 öğrenci ile sınırlıdır.

Bulgular ve Yorumlanması

Bu başlık altında araştırmanın bulguları yer almaktadır.

Katılımcılara Ait Demografik Bulgular

Katılımcıların demografik bilgilerinin sunulduğu Tablo 1 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

KATILIMCI PROFİLİ (n=292)		
Demografik Özellikler	F (Frekans)	% (Yüzde)
Cinsiyet		
Erkek	80	27,4
Kadın	212	72,6
Yaş		
18-21 yaş arası	159	54,4
22-25 yaş arası	122	41,9
26-34 yaş arası	11	3,6
Sınıf Düzeyi		
1.Sınıf	147	50,3
4.Sınıf	145	49,7

Aile Tipi		
Çekirdek Aile	230	78,8
Geniş Aile	62	21,2
Sosyal İlişkilerini Değerlendirme Durumu		
Çok Kötü	6	2,1
Kötü	18	6,2
İyi	195	66,8
Çok İyi	73	25,0
Yaşamınızda En Uzun Süre Bulduğunuz Yerleşim Yeri		
Kırsal Kesim	43	14,7
Kasaba	28	9,6
Kent	205	70,2
Metropol	16	5,5
Annenizin Eğitim Düzeyi		
Okur-Yazar Değil	93	31,8
İlkokul Mezunu	161	55,1
Lise Mezunu	35	12,0
Üniversite Mezunu	3	1,0
Babanızın Eğitim Düzeyi		
Okur-Yazar Değil	22	7,5
İlkokul Mezunu	160	54,8
Lise Mezunu	77	26,4
Üniversite Mezunu	33	11,3
Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyi		
Düşük	10	3,4
Orta	235	80,5
İyi	47	16,1

Tablo 1’deki demografik değişkenlere ilişkin frekans dağılımı incelendiğinde katılımcıların; %27,4’ünün “erkek”, %72,6’sının “kadın” olduğu görülmektedir. Bu sonuca dayalı olarak hemşirelik mesleğinin kadınlar tarafından daha çok tercih edildiği söylenebilir. Katılımcıların yaklaşık %96’sının 18-25 yaş arasında olduğu ve yaklaşık %92’sinin sosyal ilişkilerini iyi olarak değerlendirdiği görülmektedir. Sınıf düzeyi açısından %50,3’ü birinci sınıf, %49,7’si ise dördüncü sınıf öğrencisidir. Aile tiplerine göre değerlendirmizde katılımcıların çoğunluğunun çekirdek aile tipine sahip olduğu ve genel olarak kentlerde yaşadıkları görülmüştür. Aileler eğitim durumları açısından incelendiğinde ise, annelerinin eğitim durumunun babalarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Son olarak ise, katılımcıların ailelerini sosyo-ekonomik düzeyi açısından değerlendirdiğimizde ekonomik durumlarının orta düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların Sosyal Zekâ Düzeyleri ve İletişim Becerilerine İlişkin Dağılımlar

Ölçek ve envanterde yer alan ilgili alt maddelerden alınan puanlara ait aritmetik ortalamaların yorumlanmasında Tablo 2’de verilen puan aralıkları dikkate alınmıştır.

Tablo 2. Maddelerin aritmetik ortalamalarının yorumlanmasında kullanılan değerler

Puan Aralığı	Dereceleme	Yorum
1,00—1,80	Hiç uygun değil Hiçbir zaman	Çok düşük
1,81—2,60	Uygun değil Nadiren	Düşük
2,61—3,40	Biraz uygun Bazen	Orta
3,41—4,20	Uygun Genellikle	Yüksek
4,21—5,00	Tamamen uygun Her zaman	Çok yüksek

TSZÖ içinde yer alan ifadelerden, en yüksek katılımlar “4. Tanımadığım yeni insanların olduğu bir ortamda genellikle tedirginlik hissederim.” (\bar{x} :3,19), “5. İnsanlar yaptıkları şeylerle beni sık sık şaşırtırlar.” (\bar{x} :3,13) ve “15. Başkalarını iyice tanımam uzun zaman alır.” (\bar{x} :3,12) ifadelerine olurken, en düşük katılım ise “19. Diğer insanların yüz ifadelerinden, beden dillerinden vs. gerçekte ne demek istediklerini çoğunlukla anlarım.” (\bar{x} :2,01), “6. Diğer insanların duygularını anlayabilirim.” (\bar{x} :2,03) ve “3. Davranışlarının diğer insanlara ne hissettireceğini bilirim.” (\bar{x} :2,07) ifadelerine olmuştur.

Tablo 3’te öğrencilerin sosyal zekâ düzey puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler sunulmaktadır.

Tablo 3. Sosyal zekâ ve alt boyutlarının tanımlayıcı istatistikleri

TSZÖ ve Alt Boyutları	N	Min	Max	\bar{x}	ss
TSZÖ (Genel)	292	21,00	82,00	51,0205	9,58806
Sosyal Bilgi Süreci	292	8,00	28,00	18,1678	3,95194
Sosyal Beceri	292	6,00	28,00	14,7945	4,18953
Sosyal Farkındalık	292	7,00	31,00	18,0582	4,52713

TSZÖ’den alınabilecek en düşük puan 21, en yüksek puan da 105’dir. Tablo 3’teki bulgulara bakıldığında genel sosyal zekâ bakımından en düşük puanın 21, en yüksek puanın da 82 olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin genel sosyal zekâ düzeyine ilişkin görüşlerinin aritmetik ortalaması 51,02 olarak bulunmuştur. Bu bulgulara göre ve ölçekte kesme noktalarının bulunmayıp, bunun yerine puanların yükselmesinin yüksek sosyal zekâyâ ve bunun tersine puanların düşmesinin de düşük sosyal zekâyâ işaret etmesine dayalı olarak, öğrencilerin sosyal zekâlarının ortalamasının altında bir düzeyde kaldığı söylenebilir. Ayrıca sosyal zekâ alt boyutları açısından bakıldığında, sosyal bilgi süreci puan ortalamasının 18,16±3,95, sosyal beceri puan ortalamasının 14,79±4,18, sosyal farkındalık puan ortalamasının ise 18,05±4,52 olduğu görülmektedir.

İBE içinde yer alan ifadelerden, en yüksek katılım “31. Konuşurken sözümün kesilmesinden rahatsız olurum.” (\bar{x} : 4,1), “28. Başkalarını dinlemek mecburiyetinde olmadığımı düşünürüm.” (\bar{x} : 3,33) ve “5. Genelde eleştirilmekten hoşlanmam.” (\bar{x} : 3) ifadelerine olurken, en düşük katılım ise “1. İnsanları anlamaya çalışırım.” (\bar{x} : 1,7), “36. İletişim kurduğum kimse tarafından anlaşılmaktan mutluluk duyarım.” (\bar{x} : 1,74) ve “38. Karşımdaki kişiye güvenmek beni mutlu eder.” (\bar{x} : 1,76) ifadelerine olmuştur.

Tablo 4’te öğrencilerin iletişim becerileri düzey puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler sunulmaktadır.

Tablo 4. İletişim becerileri ve alt boyutlarının tanımlayıcı istatistikleri

İBE ve Alt Boyutları	N	Min	Max	\bar{x}	ss
İBE (Genel)	292	50,00	181,00	106,0103	16,22702
Zihinsel İB	292	20,00	61,00	35,0445	5,53353
Duygusal İB	292	15,00	63,00	38,1849	7,05355
Davranışsal İB	292	15,00	57,00	32,7808	6,21106

İBE’den alınabilecek en düşük puan 45 en yüksek puan da 225’dir. Tablo 4’teki bulgulara bakıldığında genel iletişim becerileri bakımından en düşük puanın 50, en yüksek puanın da 181 olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin genel iletişim becerileri düzeylerinin aritmetik ortalaması 106,01 olarak bulunmuştur. Bu bulgulara göre, öğrencilerin iletişim becerileri seviyelerinin orta seviyede olduğu söylenebilir. Ayrıca iletişim becerileri boyutları açısından

bakıldığında, duygusal iletişim becerisi düzey ortalamasının diğer iki boyut ortalamasından daha yüksek, davranışsal iletişim becerisi düzey ortalamasının ise daha düşük olduğu görülmektedir. Veri toplama aracı alt başlığında geçen “Bireyin alt ölçekten aldığı puanın yüksekliği, iletişim becerisi açısından o alt boyutta daha iyi olduğunun göstergesidir” ifadesi doğrultusunda bu araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerileri açısından duygusal iletişimde daha iyi oldukları belirtilebilir.

Araştırma Hipotezlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın hipotezlerini test etmek için uygulanan regresyon analizi ile sosyal zekâ ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler incelenerek, sosyal zekâ ile boyutlarının iletişim becerileri üzerindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Regresyon analizinde; bir bağımlı değişkenle bir bağımsız değişkenin ilişkisi basit doğrusal regresyon modeli ile veya bir bağımlı değişken ile birden fazla bağımsız değişkenin ilişkisi çoklu doğrusal regresyon modeli ile açıklanmaktadır. Tablo 5’te sosyal zekânın iletişim becerileri üzerindeki etkisini gösteren basit doğrusal regresyon analizi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Zekânın iletişim becerileri üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	İletişim Becerileri			Korelasyonlar			Çoklu Doğrusal İstatistikleri	
	Beta	t	p-değeri	Zero-Order	Partial	Part	Tolerance	VIF
Sosyal Zekâ	0,612	13,178	0,000	0,612	0,612	0,612	1,000	1,000
R	0,612							
R²	0,375							
Düzeltilmiş R²	0,372							

Değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek için oluşturulan regresyon modelinde 0,05 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlı olduğu ve R² değerinin 0,375 olarak hesaplandığı tablo 5’te görülmektedir. R² değeri (belirlilik ve tanımlayıcılık katsayısı) bağımlı değişkendeki değişimin ne kadarının bağımsız değişkenler tarafından tanımlanabildiğini gösteren bir ölçüdür (Gümüş vd., 2015: 466). Buna göre öğrencilerin sosyal zekâsı (bağımsız değişken) iletişim becerilerini (bağımlı değişkeni) %37,5 oranında açıklamaktadır. Diğer bir ifade ile bağımsız değişken bağımlı değişkendeki değişimlerin %37,5’inin kaynağıdır. Modelde bulunan değişkenlerden sosyal zekânın ($\beta=0,612$; $p<0,05$) iletişim becerileri üzerinde pozitif yönde bir etkisi olduğu saptanmış ve H₁ hipotezi desteklenmiştir.

Tablo 6. Sosyal zekâ alt boyutlarının zihinsel iletişim becerileri üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	Zihinsel İletişim Becerileri			Korelasyonlar			Çoklu Doğrusal İstatistikleri	
	Beta	t	p-değeri	Zero-Order	Partial	Part	Tolerance	VIF
Sabit		12,664	0,000*					
Sosyal Bilgi Süreci	0,320	5,519	0,000*	0,423	0,309	0,284	0,787	1,270
Sosyal Beceri	0,175	2,752	0,006*	0,380	0,160	0,142	0,653	1,532
Sosyal Farkındalık	0,128	2,226	0,027*	0,261	0,130	0,115	0,803	1,245
R	0,486							
R²	0,236							
Düzeltilmiş R²	0,228							

*p<0,05

Tablo 6’da görüldüğü üzere oluşturulan regresyon modelinde üç alt boyut 0,05 önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlıdır ve R² değeri 0,236 olarak hesaplanmıştır. Buna göre

modeldeki sosyal zekâ boyutları olan sosyal bilgi süreci, sosyal beceri ve sosyal farkındalık, zihinsel boyutlu iletişim becerilerini %23,6 oranında açıklayabilmektedir. Modelde bulunan sosyal bilgi süreci, sosyal beceri ve sosyal farkındalık boyutları zihinsel iletişim becerilerini etkilemektedir ($\beta = 0,320$: $p < 0,05$; $\beta = 0,175$: $p < 0,05$; $\beta = 0,128$: $p < 0,05$). Bu sonuçlar bağlamında katılımcıların sosyal zekâ düzeylerinin zihinsel iletişim becerilerini pozitif yönde etkilediğini öngören H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 7. Sosyal zekâ alt boyutlarının duygusal iletişim becerileri üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	Duygusal İletişim Becerileri			Korelasyonlar			Çoklu Doğrusallık İstatistikleri	
	Beta	t	p-değeri	Zero-Order	Partial	Part	Tolerance	VIF
Sabit		10,092	0,000					
Sosyal Bilgi Süreci	0,042	0,769	0,443	0,265	0,045	0,037	0,787	1,270
Sosyal Beceri	0,380	6,399	0,000*	0,522	0,353	0,307	0,653	1,532
Sosyal Farkındalık	0,278	5,181	0,000*	0,453	0,292	0,249	0,803	1,245
R	0,579							
R ²	0,336							
Düzeltilmiş R ²	0,329							

* $p < 0,05$

Tablo 7'den de anlaşılacağı gibi sosyal zekânın duygusal iletişim becerilerini ne derece etkilediğini tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve sosyal zekâ alt boyutlarının duygusal iletişim becerileri değişkeninin varyansının %33,6'sını açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = 0,336$, $p < 0,05$. Bulunan sonuçlara göre sosyal zekâ ölçeğinin yalnızca sosyal farkındalık ve sosyal beceri alt boyutlarının, duygusal iletişim becerilerini pozitif yönde etkilediği görülmektedir, sırasıyla, $\beta = 0,278$, $0,380$, $p < 0,05$. Bu sonuç H_3 hipotezini desteklemektedir.

Tablo 8. Sosyal zekâ alt boyutlarının davranışsal iletişim becerileri üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

Değişkenler	Davranışsal İletişim Becerileri			Korelasyonlar			Çoklu Doğrusallık İstatistikleri	
	Beta	t	p-değeri	Zero-Order	Partial	Part	Tolerance	VIF
Sabit		8,092	0,000*					
Sosyal Bilgi Süreci	0,263	4,788	0,000*	0,412	0,272	0,234	0,787	1,270
Sosyal Beceri	0,228	3,771	0,000*	0,460	0,217	0,184	0,653	1,532
Sosyal Farkındalık	0,252	4,618	0,000*	0,398	0,263	0,225	0,803	1,245
R	0,560							
R ²	0,314							
Düzeltilmiş R ²	0,307							

* $p < 0,05$

Tablo 8'de görüldüğü üzere oluşturulan regresyon modelinde üç alt boyut $0,05$ önem düzeyinde istatistiki açıdan anlamlıdır ve R^2 değeri $0,314$ olarak bulunmuştur. Buna göre modeldeki sosyal zekâ boyutları olan sosyal bilgi süreci, sosyal beceri ve sosyal farkındalık, davranışsal boyutlu iletişim becerilerini %31,4 oranında açıklayabilmektedir. Modelde yer alan sosyal bilgi süreci, sosyal beceri ve sosyal farkındalık boyutları davranışsal iletişim becerilerini etkilemektedir ($\beta = 0,263$: $p < 0,05$; $\beta = 0,228$: $p < 0,05$; $\beta = 0,252$: $p < 0,05$). Bu sonuçlar bağlamında sosyal bilgi sürecinin, sosyal becerinin ve sosyal farkındalığın davranışsal iletişim becerileri üzerinde pozitif ve anlamlı etkisini öngören H_4 hipotezi kabul edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerine etkisinin incelendiği bu çalışma kapsamında, hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâlarının ortalamasının altında bir düzeyde kaldığı saptanmıştır. Bu bakımdan bu sonuç, hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ puan ortalamasının yüksek düzeyde belirlendiği Kaya vd. (2016) tarafından yapılan çalışmayla farklılık göstermektedir. Ayrıca sosyal zekâ boyutları açısından bakıldığında, en yüksek ortalamasının sosyal bilgi süreci alt boyutunda olduğu, en düşük ortalamasının ise sosyal beceri boyutunda olduğu görülmektedir. Akkuzu (2019)'nun İstanbul'daki vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında çalışmamızla aynı şekilde TSZÖ'nün alt boyutlarından olan sosyal bilgi süreci alt boyutunda en yüksek, sosyal beceri alt boyutunda ise en düşük ortalama saptanmıştır. Ülker (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da en düşük ortalamasının sosyal farkındalık alt boyutunda, elde ettiğimiz sonuca benzer şekilde en yüksek ortalamasının ise sosyal bilgi süreci alt boyutunda olduğu görülmektedir. Ayrıca ebellek öğrencilerinin sosyal zekâ seviyeleri ve meslek algıları arasında bir ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan bir çalışmada öğrencilerin sosyal zekâ düzeyleri yüksek olarak bulunmuştur. Bunun yanı sıra öğrencilerin TSZÖ alt boyutlarından en yüksek sosyal bilgi süreci alt boyutu olurken, en düşüğü sosyal beceri alt boyutunda olmuştur (Akça vd., 2019). Son olarak öğretmen adaylarının sosyal zekâ düzeylerinin incelendiği başka bir çalışmada ise bu düzeyin “biraz uygun” derecesinde bulunduğu görülmüştür (Özcan, 2018).

Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerilerinin orta seviyede olduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen araştırmalarda iletişim beceri düzeyleriyle ilgili farklı sonuçlar aktarılmıştır. Örneğin yapılan bazı çalışmalarda hemşirelerin ya da hemşirelik öğrencilerinin iyi düzeyde iletişim becerilerine sahip olduğu (Aşçı vd., 2015; Bingöl ve Demir, 2011; Cerit ve Öz, 2019; Karadağ vd., 2015; Mendi ve Oğuz, 2018); bazı çalışmalarda iletişim becerilerinin bazı alt boyutlara göre düşük düzeyde olduğu (Kumcağız vd., 2011); bazı çalışmalarda ise çalışmadan elde edilen sonuca benzer şekilde iletişim becerilerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur (Kaya vd., 2016; Söğüt vd., 2018; Tutuk vd., 2002). Araştırmalarda bu farklı sonuçlara ulaşılmasının, çalışmaların yapıldığı kurumlar ve katılımcıların farklılığından kaynaklı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. İletişim becerileri boyutları açısından bakıldığı zaman, duygusal iletişim becerisi düzey ortalamasının diğer iki boyut ortalamasından daha yüksek olduğu, diğer boyutlara göre en düşük ortalamasının ise davranışsal iletişim becerileri alt boyutunda olduğu saptanmıştır. Çiftçi, Kaya ve Daştan'ın (2020) bir üniversitenin tıp, hemşirelik ve ebellek bölümlerinde okuyan yani sağlık hizmetleri alanında eğitim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada bu çalışmadan farklı şekilde İBE alt boyutlarından en yüksek davranışsallık alt boyutunda, en düşük ise duygusallık alt boyutunda olduğu görülmüştür. Ülker'in (2016) yaptığı çalışmada elde edilen sonuçların ise yine bu çalışmanın bulgularına tezat oluşturacak şekilde iletişim becerilerine dair en düşük ortalamasının duygusal alt boyutunda, en yüksek ortalamasının ise davranışsal alt boyutunda olduğu görülmektedir. İnsanlarla sürekli iç içe olunan hemşirelik mesleğinde yüksek iletişim becerisine sahip olmak önemlidir.

Özetle TSZÖ'nün aritmetik ortalaması 51,02 olarak bulunmuş, en düşük ortalamasının sosyal beceri alt boyutunda, en yüksek ortalamasının ise sosyal bilgi süreci alt boyutunda olduğu görülmüştür. İBE'nin aritmetik ortalaması ise 106,02 olarak bulunmuş, en düşük ortalamasının davranışsal alt boyutunda, en yüksek ortalamasının ise duygusal alt boyutunda olduğu görülmüştür. Ülker (2016) tarafından İstanbul'da bir vakıf üniversitesinde gerçekleştirilen çalışmada ise TSZÖ'nde en düşük ortalamasının sosyal farkındalık alt boyutunda, en yüksek ortalamasının ise sosyal bilgi süreci alt boyutunda olduğu görülmekle beraber; İBE'de en düşük ortalamasının duygusal alt boyutunda, en yüksek ortalamasının ise davranışsal alt boyutunda olduğu görülmektedir. İletişim becerileri açısından bakıldığı zaman büyükşehirde okuyan öğrencilerin en düşük ortalamalarının

duygusallık alt boyutunda, küçük şehirde okuyan öğrencilerin ise en yüksek ortalamalarının duygusallık alt boyutunda olması dikkat çekicidir.

Basit doğrusal regresyon analizi ile sosyal zekânın iletişim becerileri üzerinde etkisinin olduğu ve yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda ise öğrencilerin sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerinin üç boyutunu da etkilediği saptanmıştır. Bu bağlamda H_1 , H_2 , H_3 ve H_4 hipotezleri kabul edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, katılımcıların sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerileri üzerinde pozitif yönde bir etkisinin olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma sonucunda elde edilen bulgular, sosyal zekâ ile alt boyutları olan sosyal bilgi süreci, sosyal farkındalık ve sosyal beceri düzeylerinin iletişim becerilerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Sadece sosyal zekânın alt boyutu olan sosyal bilgi sürecinin, iletişim becerileri alt boyutundan olan duygusal boyut üzerinde etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ökten (2019) tarafından gerçekleştirilen hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada, katılımcıların duygusal zekâlarının iletişim becerileri ile pozitif bir ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların iyimserlik/ruh halinin düzenlenmesi ve duyguların değerlendirilmesi düzeylerinin, iletişim becerilerinin tamamını (bilişsel, duygusal, davranışsal iletişim becerileri) pozitif bir şekilde etkilediği görülürken, duyguların kullanımı düzeyinin iletişim becerilerinin bilişsel ve davranışsal iletişim becerileri düzeylerini pozitif bir şekilde etkilediği görülmüştür. Barut (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da sağlık çalışanlarının duygusal zekâsı ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygusal zekânın iletişim becerileri üzerinde etkili olduğu sonucu Pelit vd. (2018) tarafından Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrenciler üzerinde ve Büyükbeşe vd. (2017) tarafından Gaziantep ilinde bulunan iki üniversitenin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinde öğrenim gören 203 öğrenci üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmaların bulgularıyla da paralellik göstermektedir. Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerileri ve sosyal zekâ düzeyleri arasında ilişkinin incelendiği bir çalışmada ise pozitif yönlü doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir (Kaya vd., 2016). Bir üniversiteye bağlı meslek yüksekokulları öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerileri ile olan ilişkilerinin incelendiği bir başka çalışmada, öğrencilerin sosyal zekâ seviyeleri ile iletişim becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğu ve sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerini %52'lik bir oranda etkilediği görülmüştür (Kahya ve Ceylan, 2017). Bu çalışma ile sosyal zekâ ile iletişim becerileri arasında katılımcıların sosyal zekâ düzeyleri ne kadar yüksek olursa, iletişim becerilerinin de o kadar yüksek olacağını öne süren pozitif yönde bir etki bulunmuştur. Böylece, katılımcıların iletişim becerilerini belirlerken sosyal zekâ'nın önemli bir rol oynadığı, yani katılımcıların sosyal zekâ düzeylerinin iletişim becerilerini geliştirmek için önemli olduğu sonucuna varılabilir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Hemşirelik öğrencilerinin sosyal zekâ ve iletişim düzeylerini artırmak için hizmet öncesi eğitimleri süresince kongre, sempozyum, çalıştay gibi bilimsel toplantılara ve sosyo-kültürel faaliyetlere katılımlarının desteklenmesi faydalı olacaktır.

- Araştırma bulguları kapsamında, hemşirelik bölümü öğretim programlarının öğrencilerin sosyal zekâlarını ve iletişim becerilerini geliştirecek yönde zenginleştirilmesinin ve düzenlenmesinin faydalı olacağı söylenebilir.

- Hemşirelik eğitiminin ilk yıllarından itibaren gerek teorik gerekse uygulamalı olarak dersler ve konular kapsamında iletişim becerileri üzerinde durulmalıdır.

- Sadece hizmet öncesinde değil, hizmet içinde de tüm kurumlarda sağlık çalışanlarına ve diğer idari personellere yönelik iletişim eğitimleri devamlılık arz etmelidir. Ayrıca bu eğitimler

profesyonel eğitimcilerle ve mümkünse uygulamalı şekilde verilmeli, eğitimlere ait geri bildirimler alınmalı ve sonuçlar sorumlu yöneticiler tarafından değerlendirilmelidir.

- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin iletişim konusunda yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.

- Sosyal zekâ düzeyini geliştirme programlarını ve uygulamalarını ele alan çalışmaların yapılması önerilebilir.

- Sosyal zekânın aday hemşirelerde gelişimi için üst düzey düşünme becerilerinin hemşirelik eğitim programlarında yer alması oldukça faydalı olacaktır. Aynı zamanda bu kurumlarda görev yapan öğretim elemanlarının derslerinde ve ders uygulamalarında bu becerilerin gelişimi için gerekli etkinlikler ve uygulamalar yapmaları da önem arz etmektedir.

- Sosyal zekâ ve iletişim becerilerine ilişkin daha büyük çalışma grupları üzerinde farklı araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmaların ışığında öğretim programlarının hazırlanarak bu programların etkilerinin belirlenmesi faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Akça, E., Gökyıldız Sürücü, Ş., Akbaş, M. ve Şenoğlu, A. (2019). Ebelik öğrencilerinin sosyal zekâ düzeyleri ile meslek algıları arasındaki ilişki. *Cukurova Medical Journal*, 44(2), 621-631. DOI: 10.17826/cumj.4593450
- Akgün-Çıtak, E., Avcı, S., Basmacı, Ö. ve Durukan, İ. (2011). Bir üniversite hastanesinde hemşirelerin “zor hasta” olarak tanımladıkları hastalarla iletişim davranışlarının incelenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, Sayı: 1, 35-44.
- Akkuzu, H. (2019). *Üniversite öğrencilerinde sosyal zekâ ve sosyal sorun çözme becerisinin somatizasyon ve sağlık anksiyetesi üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Albrecht, K. (2006). *Sosyal zekâ: başarının yeni bilimi*. Selda Göktan (Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Aşçı, Ö., Hazar, G. ve Yılmaz, M. (2015). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri ve ilişkili değişkenler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 160-165.
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve öğrenme* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Barut, Y. (2019). The mediating role of organization culture on the relationship between emotional intelligence and communication skills: a sample of health employees who work in bozyaka training, research and kent hospitals. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(15), 275-282. DOI:10.31589/joshas.102
- Baymur, F. B. (1972). *Genel psikoloji* (18. Baskı). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Bingöl, G. ve Demir, A. (2011). Amasya sağlık yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri. *Göztepe Tıp Dergisi*, 26 (4), 152-159. doi:10.5222/J.GOZTEPETRH.2011.152
- Buzan, T. (2002). *The power of social intelligence*. New York: PerfectBound Publisher.
- Bümen, N. T. (2004). *Okulda çoklu zekâ kuramı* (2. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Büyükbeşe, T., Direkçi, E. ve Erşahan, B. (2017). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâlarının iletişim becerilerine ve bireysel yenilikçilik seviyelerine etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 221-236.
- Can, A. (2019). *SPSS ile nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cerit, B. ve Öz, F. (2019). Hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki. *Kastamonu Sağlık Akademisi*, 4 (1), 1-21. <https://doi.org/10.25279/sak.459199>

- Çağlar, İ. ve Kılıç, S. (2010). *Genel iletişim* (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çiftçi, H., Kaya, F. ve Bostancı, N. (2020). Sağlık alanındaki üniversite öğrencilerinde iletişim becerileri ve mesleki benlik saygısı arasındaki ilişki. *Caucasian Journal of Science*, 7(1), 42-55.
- Doğan, T. (2006). *Üniversite öğrencilerinin sosyal zekâ düzeylerinin depresyon ve bazı değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Doğan, T. ve Çetin, B. (2009). Tromso sosyal zekâ ölçeği türkçe formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (2), 691-720.
- Ersanlı, K. ve Balcı, S. (1998). İletişim becerileri envanterinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (10), 7-12.
- Eskiyörük, D. (2015). *Örgütsel iletişim*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Goleman, D. (2007). *Sosyal zekâ: insan ilişkilerinin yeni bilimi*. Osman Çetin Deniztekin (Çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Gümüş, S., Gümüş, T.B., Gümüş, H.G., Gümüş, S. ve Bilim, T. (2015). *Bankacılıkta müşteri ilişkileri yönetimi*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Kahya, V. ve Ceylan, E. (2017). Sosyal zekânın iletişim becerileri üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 436-442. Karadağ, M., Işık, O., Cankul, İ. H. ve Abuhanoğlu, H. (2015). Hekim ve hemşirelerin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 160-179.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi* (21. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, H., Turan, N., Hasanoğlu, Ö., Güre, Ö., Arslanova, E. ve Elmas, G. (2015). Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin sosyal ağ sitelerini kullanma amacı ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 40, 16-31. DOI: 10.5222/HEAD.2016.282
- Kumcağız, H., Yılmaz, M., Çelik, S. B. ve Avcı, İ. A. (2011). Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun ili örneği. *Dicle Tıp Dergisi*, 38 (1), 49-56.
- Mendi, B. ve Oğuz, G. (2018). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin sosyal medyayı kullanım özellikleri bağlamında incelenmesi: Bir vakıf üniversitesindeki sağlık bilimleri öğrencileri üzerinde değerlendirme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (1), 666-690. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.337976>
- Ökten, M. (2019). *Hemşirelerin duygusal zekâ düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, M. (2018). Öğretmen adaylarının sosyal zekâ düzeylerinin incelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 42-51.
- Özdemir, G. and Kaya, H. (2013). Midwifery and nursing students' communication skills and life orientation: Correlation with stress coping approaches. *Nursing and Midwifery Studies*, 2 (2), 198-205.
- Parlayan, M. A. ve Dökme, S. (2016). Özel hastanelerdeki hemşire ve hastaların iletişim seviyelerinin değerlendirilmesi: Bir hastane örneği. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), 265-284.
- Pelit, E., Karaçor, M. ve Kılıç, İ. (2018). Duygusal zekânın iletişim becerilerine etkisi: Turizm öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 85-107.
- Saban, A. (2001). *Çoklu zekâ teorisi ve eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve Lisrel ile pratik veri analizi: Analiz ve raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Silvera, D. H., Martinussen, M. and Dahl, T. I. (2001). The tromsø social intelligence scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian Journal of Psychology*, Sayı: 42, 313-319. DOI: 10.1111/1467-9450.00242

- Solak, A. (2006). *İnsan yolunda*. Solak, A. (Ed.), İnsan ilişkileri ve iletişim (s. 1-116) içinde. Ankara: Hegem Yayınları.
- Söğüt, S., Cangöl, E. ve Dinç, A. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim beceri düzeylerinin belirlenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 6(2), 272-280. <https://doi.org/10.18301/rss.564>
- Strang, R. (1930). Measures of social intelligence. *American Journal of Sociology*, 36 (2), 263-269. <https://doi.org/10.1086/215342>
- Şimşek, N. (2007). *Akıllı zekâ*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Tekbıyık, A. (2014). *İlişkisel araştırma yöntemi*. Metin, M. (Ed.) Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri (s. 99-114) içinde. Ankara: Pegem A Akademi.
- Temiz, N. (2007). *Çoklu zekâ kuramı: Okulda ve sınıfta*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Terakye, G. (1994). *Hemşirelikte iletişim ve hasta hemşire ilişkileri*. Ankara: Aydoğdu Ofset.
- Tutuk, A., Al, D. ve Doğan, S. (2002). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6 (2), 36-41.
- Uyer, G. (2000). Hemşire-hasta iletişimi ve iletişimin hasta yönünden önemi. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 8 (2), 90-94.
- Ülker, Ç. (2016). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin sosyal zekâ ve iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.